

დარგი: ენათმეცნიერება

ქრისტინა ადეიშვილი

მეტაფორის გამოყენების თავისებურებები ფრანგულ და ქართულ პოლიტიკურ დისკურსებში

ჩვენ გავანალიზებთ ფრანგულ და ქართულ პოლიტიკურ დისკურსებში მეტაფორის გამოყენების თავისებურებები და ამასთანავე, განვსაზღვრებთ ერთმანეთისგან განსხვავებული ფრანგული და ქართული ეკონომიკურ-პოლიტიკური გარემოს გავლენა მეტაფორათა გამოყენების სპეციფიკაზე. ჩვენ ვვლევთ ვაწარმოებთ ფრანგი პოლიტიკოსების, ნიკოლა სარკოზისა და ფრანსუა ოლანდისა და ქართველი პოლიტიკოსების, მიხეილ სააკაშვილისა და ბიძინა ივანიშვილის 2012 წელს წარმოთქმულ დისკურსებზე. ვვლევთ დავაფუძნებთ შეპირისპირებით, რაოდენობით და ინტერდისციპლინარულ მეთოდებს. ანალიზის საფუძველზე დავასკვნებთ, რომ ფრანგულ დისკურსთან შედარებით, ქართულ დისკურსში გამოყენებული მეტაფორები უფრო მეტად ემოციური და საფრთხეზე აქცენტირებულია, ხოლო ფრანგულ დისკურსში უმთავრესად ნაკლებად მძაფრი კონოტაციის მატარებელ მეტაფორებს ვხვდებით. როგორც ანალიზმა გვიჩვენა, აღნიშნული თავისებურება გარკვეულწილად ქვეყნებს შორის არსებული განვითარების განსხვავებული დონითაა განპირობებული.

ვვლევს მიზანია ფრანგულ და ქართულ პოლიტიკურ დისკურსებში მეტაფორის გამოყენების თავისებურებების დადგენა და ამავდროულად, ერთმანეთისგან განსხვავებული ფრანგული და ქართული ეკონომიკურ-პოლიტიკური გარემოს როლის განსაზღვრა მეტაფორათა სპეციფიური გამოყენების თვალსაზრისით.

სამეცნიერო ლიტერატურაში მეტაფორის არაერთი დეფინიცია არსებობს. ჩვენ სტატიაში დავყვრდებით ბელგიელი მეცნიერის, შაიმ პერელმანის განსაზღვრებას, რომლის თანახმადაც, მეტაფორა არის „une analogie condensée résultant de la fusion d’un élément du phore avec un élément du thème (Perelman 2008: 535). (შეკვეცილი ანალოგია, რომელიც თემის ფორასთან შერწყმის შედეგად მიიღება (თარგმანი ჩვენია). იქვე მეცნიერი აღნიშნავს, რომ მეტაფორა, ელინური კულტურის მიხედვით, არის ტროპი, რომელიც გულისხმობს გამონათქვამის ან სიტყვის მნიშვნელობის შეცვლას. პერელმანი ორი ტიპის მეტაფორას შეისწავლის. იგი მიძინებულ მეტაფორას (métaphore endormie - პერელმანის მიერ გამოყენებული ტერმინი, Perelman 2008: 543) უწოდებს ისეთ მეტაფორას, რომელსაც არ აქვს ემოციური ზეგავლენის ფუნქცია. მასში მეტაფორული მნიშვნელობა თითქოს წაშლილია, რადგან დაპირისპირების აღქმა პირდაპირ და გადატანით

მნიშვნელობებს შორის იშვიათად ხდება. ცოცხალი, ავტორისეული, ორიგინალური მეტაფორისთვის კი დამახასიათებელია მსმენელში გამოწვეული მოულოდნელობისა და იშვიათობის განცდა. რაც უფრო მოულოდნელია მოცემული ენობრივი ერთეული მოცემულ სამეტყველო სიტუაციაში, მით მეტია მსმენელის მიერ დამახსოვრებისა და მასზე ემოციური ზემოქმედების ხარისხი.

ჩვენ საკვლევ მასალად შევარჩიეთ ფრანგი და ქართველ პოლიტიკოსების, ერთის მხრივ, ნიკოლა სარკოზისა და მიხეილ სააკაშვილის (როგორც დისკურსის წარმოქმნის პერიოდში მმართველი პოლიტიკური ძალის ლიდერების) და მეორეს მხრივ, ფრანსუა ოლანდისა და ბიძინა ივანიშვილის (როგორც დისკურსის წარმოქმნის პერიოდში ოპოზიციური ძალის ლიდერების) მიერ 2012 წელს წარმოქმნილი დისკურსები. კვლევა ვაწარმოეთ შეპირისპირებით, რაოდენობით და ინტერდისციპლინარულ მეთოდებზე დაყრდნობით.

კვლევის შედეგად გამოვლინდა, რომ სარკოზი თავის დისკურსში საკმაოდ აქტიურად იყენებს როგორც ცოცხალ, ასევე მიძინებულ მეტაფორებს და მათ ძირითადად უშუალოდ ოპონენტების პიროვნებისა და მათი საქმიანობის უარყოფითი კუთხით წარმოჩენის მიზნით მიმართავს. ხშირად, მეტაფორებით სარკოზის დისკურსში მოწინააღმდეგისადმი აშკარად დამცინავი ტონი იგრძნობა.

Il ne manquait plus que lui et la famille est complète. მხოლოდ ისღა აკლდა და ოჯახიც შეივსო.

Remarque ce monsieur MELENCHON qui parlait de son ami HOLLANDE comme d'un capitaine de pédalo, quand le pédalo est arrivé, il s'est dépêché de monter dessus. შეხედეთ ბატონ მელანშონს, რომელიც საუბრობდა თავის მეგობარ ოლანდზე, როგორც პედლებიანი ნავის კაპიტანზე, თუმცა, როგორც კი ნავი მოვიდა, მელანშონი სასწრაფოდ ავიდა მასზე.

ოპოზიციის დისკვალიფიკაციის გარდა, სარკოზი მეტაფორებს სხვადასხვა საკითხზე საუბრის დროსაც იშველიებს. მის დისკურსში არა მხოლოდ პოლიტიკური სფეროსთვის, არამედ, ფამილარული საუბრებისთვის დამახასიათებელი მიძინებული მეტაფორებიც მრავლად გვხვდება.

Ici, quand je regarde vos visages, je lis votre histoire. აქ, როდესაც ვუყურებ თქვენ სახეებს, მასზე ვკითხულობ თქვენს ისტორიას.

Il y a bien des jours où vous avez mis un genou à terre. თუმცა, არის დღეები, როდესაც თქვენ მიწაზე ეშვებით.

რაც შეეხება სააკაშვილის დისკურსს, მასში სარკოზის მსგავსად, მეტაფორების უპირველესი ფუნქცია ოპოზიციის დისკვალიფიკაციაა. სააკაშვილთან ძირითადად მიძინებულ მეტაფორებს ვხვდებით, რომლებიც ხშირ შემთხვევაში კონტექსტიდან გამომდინარე სიმბაფრეს, ემოციურობას და ძლიერ კონოტაციას იძენს, რაც მსმენელთა წინაშე მოწინააღმდეგის სახეს მაქსიმალურად ნეგატიურად წარმოაჩენს. ქართულ დისკურსში გა-

ძ. ადგილობრივი

მოყენებული მიძინებული მეტაფორებია, მაგალითად: ბნელეთის ძალები, წარსულის მარწუხები, ძირის გამოთხრა, რელსებიდან გადაყვანა, ჩიხში შეყვანა და ა.შ.

რა მეთოდებით აპირებენ საქართველოს რელსებიდან გადაყვანას და ისევ ჩიხში შეყვანას?

საქართველოს თავს ვერასდროს მოახვევენ კორუფციას, ჩაგვრას, უსამართლობას, უთანასწორობას - სოციალურს, თანამდებობრივს თუ რეგიონალურს - ვერასდროს ვერ მოახვევენ თავს იმას, რისგანაც ჩვენ გავრბივართ.

როგორც ვხედავთ, სარკოზისა და სააკაშვილის დისკურსებში მეტაფორები საკმაოდ მრავალფეროვანი დანიშნულებით გვხვდება. აღნიშნული სტილისტური ფიგურის ერთ-ერთი ძირითადი ფუნქცია ორივეენოვან დისკურსში მოწინააღმდეგის განეიტრალებაა, თუმცა მათ შორის განმასხვავებელი ნიშანი არის ის, რომ სარკოზის მიერ შერჩულ მეტაფორებში მოწინააღმდეგის მიმართ დამცინავი ტონი დაუფარავად იგრძნობა, სააკაშვილი კი ძლიერი, უარყოფითი კონოტაციის მქონე მეტაფორებს ეყრდნობა.

მეტაფორებს მნიშვნელოვანი ადგილი ეთმობა აგრეთვე ოლანდის დისკურსში. პრეზიდენტობის ფრანგი კანდიდატის დისკურსში კვლევის შედეგად პოლიტიკური დისკურსისთვის დამახასიათებელი მიძინებული მეტაფორის - ბრძოლა - (აღნიშნული მეტაფორის გამოყენებას პოლიტიკურ დისკურსში ბუფონი შეისწავლის (Buffon 2002: 346-347). აქტუალურობა და გამოყენების სიხშირე გამოვლინდა, რამაც მისი მსმენელზე ზემოქმედების სიმძაფრე განაპირობა. ოლანდი მსმენელს უმტკიცებს, რომ არა ერთ სფეროში აპირებს ბრძოლას სიტუაციის გასაუმჯობესებლად: უმუშევრობის, განსახლების, ფისკალურ, თუ სამედიცინო სფეროებში.

Nous avons besoin, pour lutter contre le chômage. ჩვენ გვჭირდება უმუშევრობის წინააღმდეგ ბრძოლა.

Oui, nous aurons à lutter contre les inégalités aussi en matière de logement. დიახ, ჩვენ უნდა ვიბრძოლოთ აგრეთვე განსახლების საკითხში უთანასწორობის აღმოსაფხვრელად.

სიტყვა ბრძოლის მეტაფორული მნიშვნელობით გამოყენების გარდა, ოლანდი ასევე ხშირად მიმართავს ისეთ მიძინებულ მეტაფორებს, რომლებიც ტიპურია პოლიტიკური დისკურსისთვის, როგორებიცაა მაგალითად, მანდატის მიცემა, ქვეყნის აშენება, პროცესების დაძვრა, ქვეყნისთვის პერსპექტივის მიცემა, პროგრესის გზა და ა. შ. იქედან გამომდინარე, რომ ოლანდი ხშირად მეტაფორებს საფრანგეთზე, ქვეყნის გაუმჯობესებულ მომავალზე საუბრისას იშველიებს, მის დისკურსში მეტაფორები პოზიტიური მუხტის მატარებელია. ასევე, აღსანიშნავია, რომ ფრანგი კანდიდატის დისკურსში ორიგინალური, ავტორისეული, მძაფრი კონოტაციის მქონე მეტაფორები იშვიათად გვხვდება.

Je salue l'histoire de la Gauche, et elle nous donne mandat aussi pour bâtir

l'avenir. მე ვესალმები მემარცხენეების ისტორიას, რომელიც მანდატს მომავლის ასაშენებლად გვაძლევს.

Mais nous avons surtout à écrire ensemble une nouvelle page, à continuer la grande, la belle histoire de France. მაგრამ ჩვენ ერთად უნდა დავწეროთ ახალი გვერდი, გავაგრძელოთ საფრანგეთის დიდი, ლამაზი ისტორია.

ოლანდი მეტაფორას მოწინააღმდეგესთან მიმართებაში იშვიათად იყენებს. ამავდროულად, აღსანიშნავია, რომ სარკოზისა და სააკაშვილის დისკურსებისგან განსხვავებით, მისი ტონი საკმაოდ გაწონასწორებულია:

Il n'a pas bougé pendant cinq ans, et maintenant il veut quitter la table de la négociation. ის ხუთი წლის განმავლობაში არ განძრეულა და ახლა სურს დატოვოს მოლაპარაკების მაგიდა.

ივანიშვილის დისკურსშიც მეტაფორა ძალიან აქტუალურია. იგი, ოლანდის მსგავსად, მიძინებულ მეტაფორებს ეყრდნობა, რითიც ძირითადად ან არსებული რეჟიმის შეცდომებს და დანაშაულებს ამხელს ან მსმენელს თავის სამომავლო გეგმებს აცნობს. პირველ შემთხვევაში ივანიშვილი უფრო მძაფრ მეტაფორებს იყენებს, მეორე შემთხვევაში კი ძირითადად პოლიტიკური დისკურსისთვის დამახასიათებელ მეტაფორებზე აკეთებს არჩევანს, როგორებიცაა მაგალითად, გზის გახსნა, დემოკრატიისაკენ წინსვლა, დამსახურების დაკარგვა, უსაფრთხო მომავლისათვის ზურგის შექცევა.

ივანიშვილის დისკურსში მოწინააღმდეგის მიმართ გამოყენებული მეტაფორების მაგალითები:

ახალაიების კლანს ბზარი გაუჩნდა, ბზარი გაუჩნდა სააკაშვილის რეჟიმს.

როგორ გაიქცნენ ნაციონალები და მოსახლეობა მტერს შეატოვეს ხელში.

ივანიშვილი მეტაფორებს იშველიებს ასევე თავის სამომავლო გეგმებზე საუბრისას, სადაც ამომრჩეველს კონკრეტულად თავის პოლიტიკურ სამოქმედო პროგრამას აცნობს.

სამეგრელოს აყვავებამ აფხაზები იმაში უნდა დაარწმუნოს, რომ საქართველოდან განცალკევება მხოლოდ თავისი საკუთარი, უკეთესი და უსაფრთხო მომავლისათვის ზურგის შექცევას ნიშნავს.

მაშინ ჩვენს აფხაზ ძმებსაც ჩვენკენ გამოუწევთ გული და უცხო ქვეყანას აღარ შეეკედლებიან.

ქართველი პოლიტიკოსი მეტაფორების დახმარებით ასევე ცდილობს ელექტორატში იმედიანი განწყობა, მომავლის რწმენა ჩანერგოს, თავისი პოლიტიკური ძალის მიმართ ნდობა გააძლიეროს.

ყოველდღიურად ვხედავ, თუ როგორ მიდის წინ ჩვენი საზოგადოება სამოქალაქო საზოგადოებისკენ.

სწორად გათვლილი და გააზრებული პოლიტიკით ჩვენი ქვეყანა თავს დააღწევს გაჭირვებას და მერე ვეღარავინ შეძლებს, შეაფერხოს საქართველოს წინსვლა თანამედროვე სამყაროსკენ, დემოკრატიისკენ!

დ. ადგილობრივი

როგორც ვხედავთ, მეტაფორების გამოყენება როგორც ოლანდის, ასევე ივანიშვილის დისკურსში ძალიან აქტუალურია. იქედან გამომდინარე, რომ ორივე პოლიტიკოსი ხელისუფლებაში მყოფი ძალის წინააღმდეგ იბრძვის, მათთან მეტაფორები არსებული სიტუაციის შეცვლის, მოწინააღმდეგის კრიტიკის, გაუმჯობესებული მომავლის წარმოჩენის გამოხატვას ემსახურება. თუმცა, ოლანდის დისკურსი უფრო გაწონასწორებული, ნაკლებად კრიტიკული მეტაფორებით გამოირჩევა.

ამდენად, კვლევის შედეგების თანახმად, მეტაფორებს პოლიტიკოსები საკმაოდ მრავალფეროვანი დანიშნულებით იყენებენ: სარკოზი ძლიერი ემოციური დისკურსის ასაგებად თუ მოწინააღმდეგისადმი დამცინავი დამოკიდებულების გამოსახატავად, ოლანდი საბრძოლო მზადყოფნის დასაფიქსირებლად, თუ ქვეყნის უკეთესი მომავლის დასახატად, სააკაშვილი ქვეყნის მტრის მაქსიმალურად მუქ ფერებში წარმოსაჩენად, ივანიშვილი ოპოზიციისა თუ ქვეყნის მომავალზე თავისი დამოკიდებულების საჩვენებლად.

ანალიზის საფუძველზე შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ფრანგულ დისკურსთან შედარებით ქართულ დისკურსში გამოყენებული მეტაფორები უფრო მძაფრად ემოციურია, უფრო ძლიერად ხდება სიტუაციის დრამატიზება, ქვეყნის წარსული, აწმყო თუ მომავალი, ფრანგულ დისკურსთან შედარებით, ბევრად უფრო სახიფათოდ და მძიმედ არის წარმოჩენილი. როგორც ვიცით, საქართველო მასშტაბით პატარა, მაგრამ გეო-პოლიტიკურად მნიშვნელოვანი კავკასიური ქვეყანაა, რომელმაც დაახლოებით 20 წელია, რაც აღიდგინა დამოუკიდებლობა და ისწრაფვის ევრო-ატლანტიკურ სტრუქტურებში ინტეგრირებისაკენ. ამიტომ, საქართველოში ჯერჯერობით არ არის მყარი დემოკრატიული ინსტიტუტები ჩამოყალიბებული, იგი ჯერჯერობით არ არის სათანადოდ დაცული საგარეო საფრთხეებისგან, არ არის დაცული მისი ტერიტორიული მთლიანობა. ამდენად, რეალურია საფრთხე, რომელსაც ქართულ დისკურსებში პოლიტიკოსები მეტაფორების დახმარებით გამოხატავენ. აღნიშნული პოლიტიკური სიტუაცია ქართულ დისკურსში ნეგატიური, მძაფრი, საფრთხეზე აქცენტირებული მეტაფორების სიჭარბეს განაპირობებს. ფრანგ პოლიტიკოსებს, როგორც განვითარებული, ძლიერი დემოკრატიული ქვეყნის წარმომადგენლებს, არ ესაჭიროებათ მსგავსი დანიშნულებით მეტაფორების გამოყენება და ამიტომ, მათ დისკურსებში უფრო შერბილებული, ნაკლებად მძაფრი კონოტაციის მატარებელ მეტაფორებს ვხვდებით.

ლიტერატურა:

Buffon 2002 ; Buffon Bertrand. La parole persuasive. Paris: France, 2002.

Perelman 2008: Perelman Titeca. Traité de l'argumentation. La nouvelle rhétorique. Bruxelles: Belgique, 2008.

წარმოადგინეს: აწსუ რომანული და კლასიკური ფილოლოგიის
დეპარტამენტმა და ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორმა
მზალო დობტურიშვილმა.

FIELD: LINGUISTICS

KRISTINA ADEISHVILI

Characteristic Features of the Use of Metaphor in the French and Georgian Political Discourses

This research aims to determine the characteristic features of the use of metaphor in the French and Georgian discourses and in addition to define the influence of the French and Georgian political and economical environment, differed from each other, with regard to specifics of the use of the metaphor.

In our article we were based on the definition of the Belgian scientist Chaim Perelman according to which the metaphor is a “truncated analoge received as a result of meregering of pore and theme”. Perelman studies two types of metaphor. He calls a dormant metaphor such a metaphor that has no emotional impact function. The author’s original metaphor is characterized by inexpertness and rarity emerged in the listener.

As a research material we’ve chosen the discourses spoken by the French and Georgian politicians Nikolas Sarkozy and Mikheil Saakashvili and Francois Oland and Bidzina Ivanishvili in 2012. The research was conducted based on the comparisons, quantity and interdisciplinary methods.

The research revealed that Sarkozy very actively uses the metaphor in his discourse and it is mainly addressed directly against his opponents. At the same time in the Sarkozy’s discourse one can feel obviously a mocking tone in respect to the opponent.

One thing was missing and the family is full.

In the Sarkozy’s discourse there are a lot of dormant metaphors characteristic not only of political field but as well of familiar conversations.

Here, when I’m looking at your faces I can read your stories on them.

As for the Saakashvili’s discourse, like the Sarkozy’s one, the primary function of metaphors is the opposition disqualification. He chooses the metaphors with